

DÜNYA'DA SU VARLIĞI

Okyanuslar
ve Denizler

Göller

Akarsular

Bataklıklar

Yer altı suları

Buzullar

Yeryüzünün büyük bir kısmını oluşturan sular, su küre (hidrosfer) olarak adlandırılır. Su küre; okyanuslar, denizler, göller, akarsular, bataklıklar, yer altı suları ve buzullardan oluşmaktadır.

Okyanuslar ve Denizler

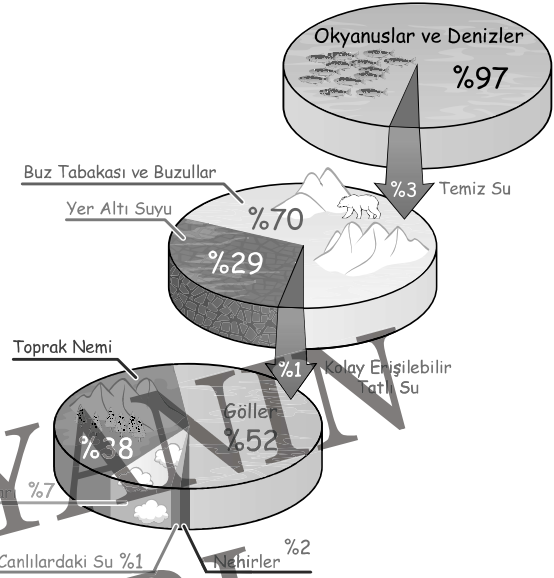
Dünya'daki suların %97'sini tuzlu sular, %3'ünü tatlı sular oluşturur.

Denizler

Deniz: Kıtaların kenarında yer alan veya bir kıtanın iç kesimlerine kadar sokulmuş okyanus ile bağlantılı küçük su kütlelerine denir.

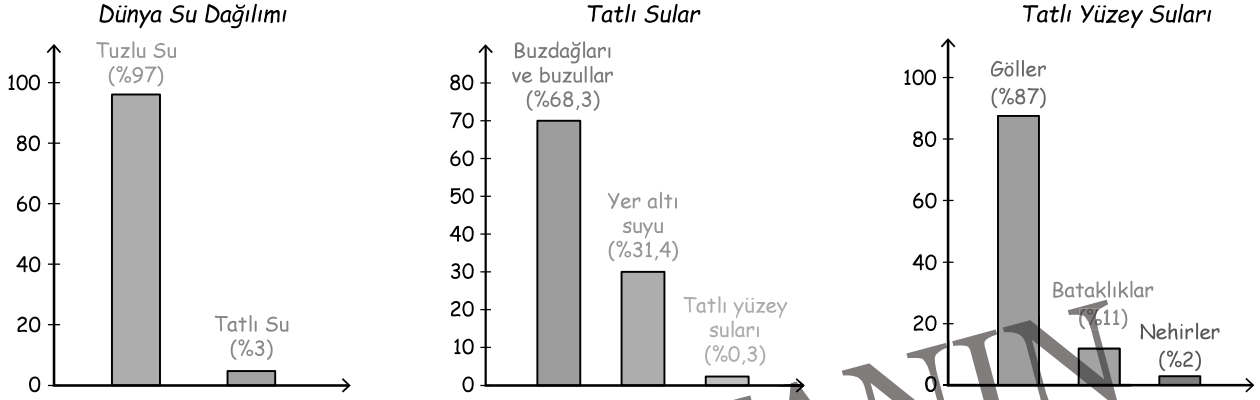
Kenar Deniz: Okyanus ile bağlantısı olan ve geniş boğazlarla okyanusa bağlanan denizlerdir.

İç Deniz: Okyanuslara boğazlar aracılığıyla bağlanan, kara içlerine sokulmuş denizlere denir.

1 - Bering Denizi	5 - Karayip Denizi	9 - Karadeniz	13 - Kızıldeniz	17 - Bengal Körfezi
2 - Alaska Körfezi	6 - Manş Denizi	10 - Adriyatik Denizi	14 - Gine Körfezi	18 - Güney Çin Denizi
3 - Hudson Körfezi	7 - Kuzey Denizi	11 - Akdeniz	15 - Aden Körfezi	19 - Japon Denizi
4 - Meksika Körfezi	8 - Baltık Denizi	12 - Basra Körfezi	16 - Umman Denizi	20 - Ohotsk Denizi

- Ekvator'dan kuzeye ve güneye gidildikçe deniz ve okyanusların tuzluluk oranı azalır. Ekvator'a yakın deniz ve okyanusların tuzluluk oranı daha fazladır.
- Okyanusların tuzluluğu denizlere göre daha az değişir.
- Dalga, gelgit ve akıntılar okyanuslarda daha belirgindir.

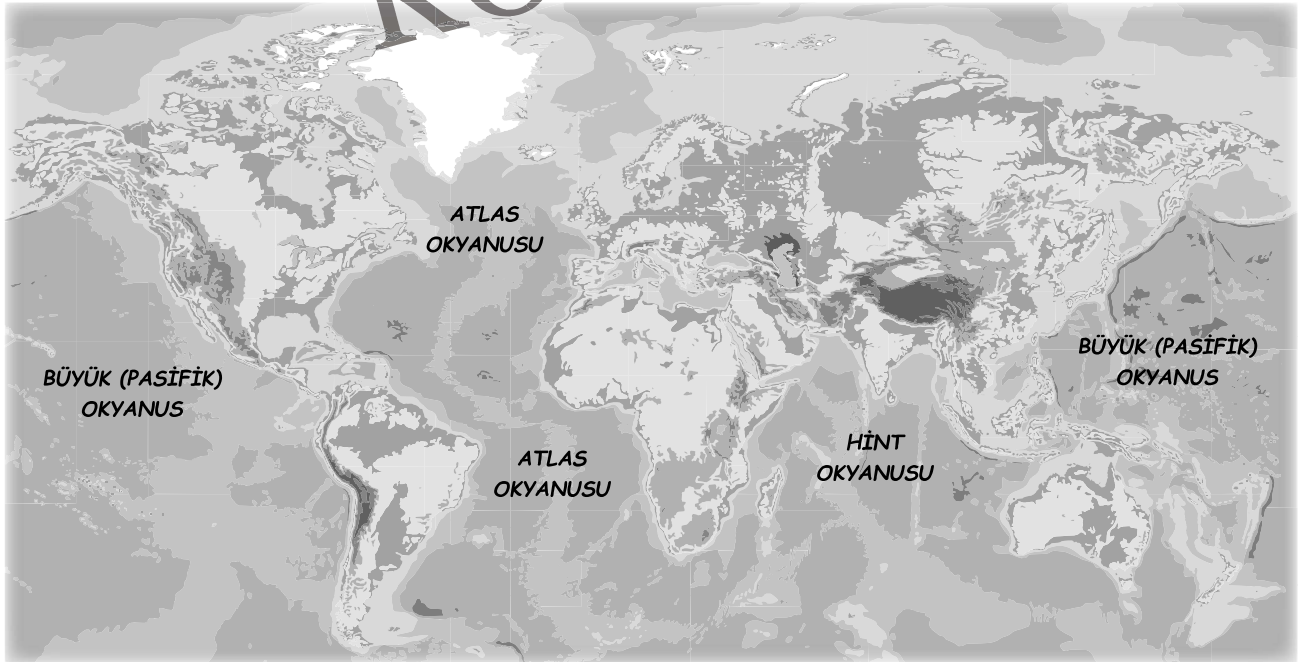
Okyanuslar

Okyanus: Kıtalar arasındaki çukurları dolduran su kütlelerine denir.

Atlas Okyanusu: Atlantik Okyanusu olarak da bilinir. Dünya'nın ikinci büyük okyanusudur. Avrupa, Afrika ve Amerika kıtaları arasındadır.

Hint Okyanusu: Afrika, Asya ve Avustralya kıtaları arasında yer alır.

Büyük (Pasifik) Okyanusu: Pasifik Okyanusu olarak da bilinir. Dünya'nın en büyük okyanusudur. Asya, Avustralya, Kuzey ve Güney Amerika kıtaları arasında yer alır.

Göller

Göl: Karalar üzerindeki çukur yerlerin sularla dolmasıyla oluşan, denizle doğrudan bağlantısı olmayan su kütleleridir.

Göllerin Kimyasal Özelliklerini Etkileyen Faktörler

- Gölün gideğenin olup olmaması
- İklim özellikleri
- Arazideki kayaların cinsi
- Gölün büyüklüğü ve derinliği
 - Göllerin büyüklükleri farklıdır. En büyük göl Hazar Gölü'dür.
 - Göllerin derinlikleri farklıdır. En derin göl Baykal Gölü'dür.
 - Gölde dışarı akış gösteren akarsular gideğendir.
 - Göle su getiren akarsular geleğendir.
 - Dünyadaki tatlı yüzey sularının %87'si göllerdedir.
 - Çad Gölü'nün yüz ölçümü, yıl içerisinde 10.000-26.000 km² ler arasında değişmektedir. Bunun nedeni gölün Kuzey Afrika'da kurak sahada bulunmasıdır.

Doğal Göller

Karstik Göller: Kolay aşınabilen kalker, jips gibi kayaların bulunduğu arazilerde aşınma sonucu oluşan çukurlara suların dolması sonucunda oluşurlar. Hırvatistan, Karadağ ve Arnavutluk'ta bu tür göllerin örnekleri görülür.

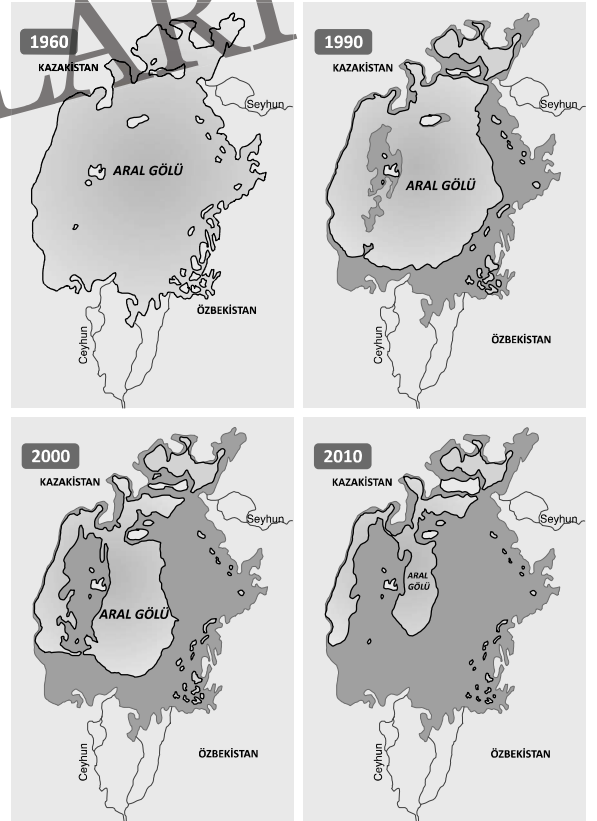
Tektonik Göller: Yer kabuğu hareketleri ile meydana gelen çukurlara suların dolmasıyla oluşurlar.

- Baykal
- Aral
- Balkaş
- Tanganika
- Lut
- Victoria
- Malavi

Volkanik Göller: Volkanizma ile oluşan krater, kaldera, maar gibi çukurlara suların dolmasıyla oluşurlar. Japonya, ABD, Endonezya, İtalya ve Türkiye'de örnekleri vardır.

Buzul Gölleri: Buzul aşındırması sonucu oluşan çukurların (sirk) sularla dolması sonucunda oluşurlar. Kanada, Norveç, Finlandiya gibi yüksek enlemlerde yer alan ülkelerde yoğun olarak görülürler.

Karma Göller: Oluşumunda birden çok faktörün etkili olduğu göllerdir. Örneğin Ohri Gölü hem tektonik hem de karstik kökenli bir göldür.

Set Gölleri

Heyelan Set Gölü: Akarsu önlerinin heyelan sonucu kayan parçalarla kapanması sonucunda oluşan göllerdir.

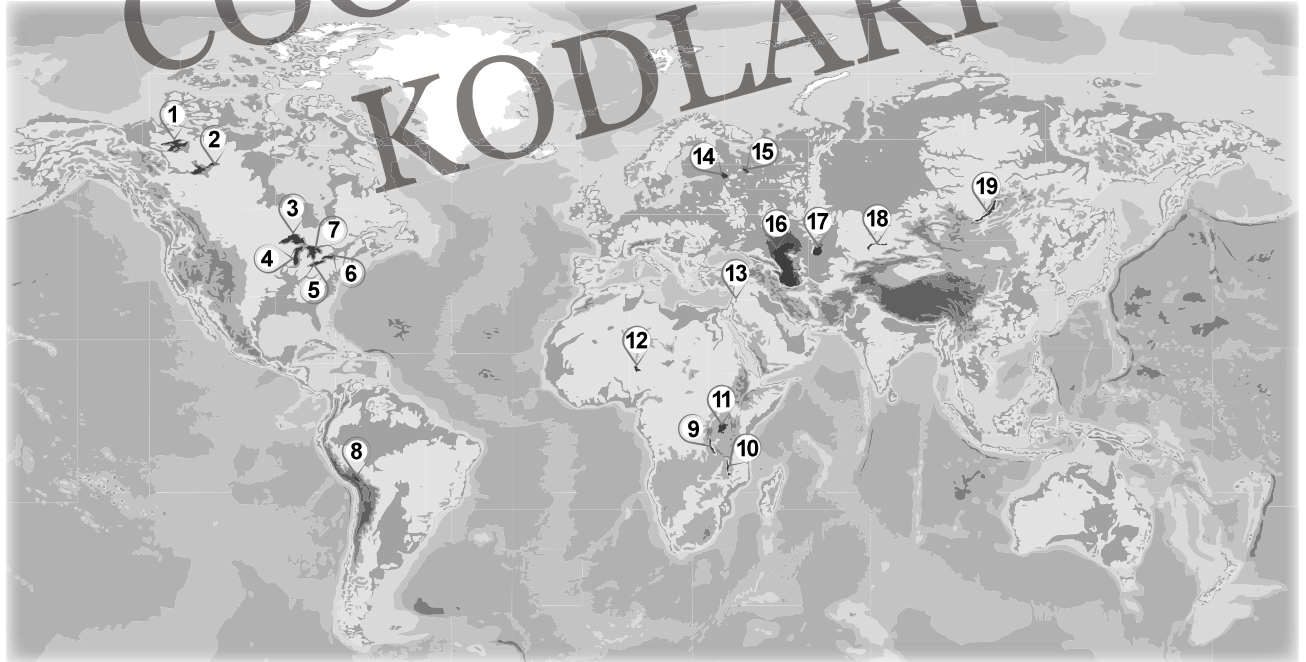
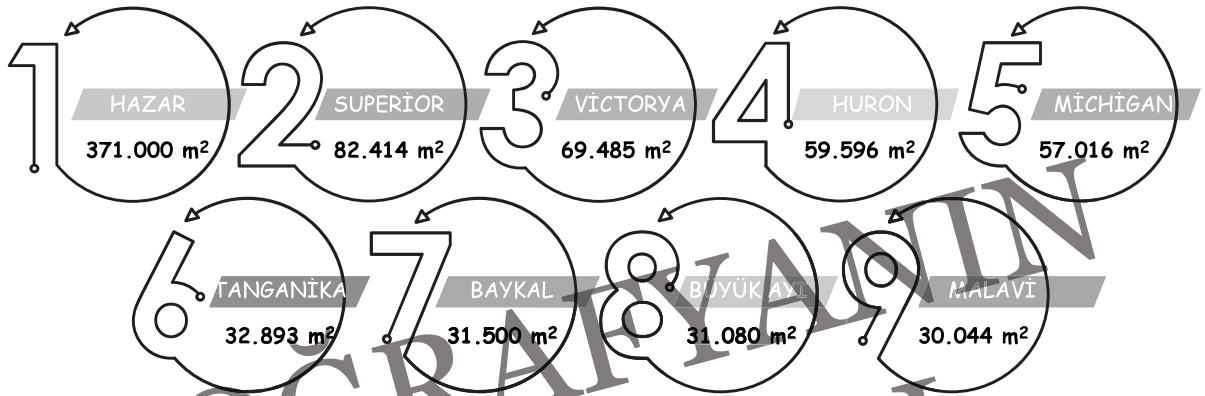
Alüvyal Set Gölü: Akarsuların taşıdığı alüvyonlarla akarsu yatağını, koy veya körfezin önünü kapatması sonucunda oluşan göllerdir.

Kıyı Set Gölü: Deniz kıyılarında, koy önlerinin kıyı setleri veya kordonlarıyla kapanmasıyla oluşur.

Vulkanik Set Gölü: Vulkanizma sırasında çıkan lavların bir çukurluğun önünü kapatmasıyla oluşur.

Moren Set Gölü: Morenlerin meydana getirdiği setlerin gerisinde suların toplanması ile oluşur.

Bazı Göllerin Yüzölçümleri

1 - Büyük Ayı Gölü

5 - Erie Gölü

9 - Tanganika Gölü

13 - Lut Gölü

17 - Aral Gölü

2 - Büyük Esir Gölü

6 - Ontario Gölü

10 - Malawi Gölü

14 - Ladoga Gölü

18 - Balkaş Gölü

3 - Superior Gölü

7 - Huron Gölü

11 - Victoria Gölü

15 - Onega Gölü

19 - Baykal Gölü

4 - Michigan Gölü

8 - Titicaca Gölü

12 - Çad Gölü

16 - Hazar Gölü

Yer Altı Suları ve Kaynaklar

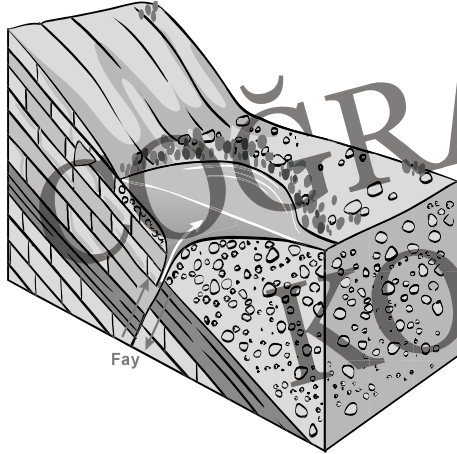
Yeryüzüne düşen yağışların ve yeryüzündeki suların yer altına sızarak geçirimsiz bir tabaka üzerinde birikmesiyle yer altı suları oluşur. Bir bölgede yüzey sularının yer altına sızmasını kayaç ve toprakların geçirimli olması, yağış miktarı, yağışların özelliği, arazinin eğimi, bitki örtüsü gibi faktörler etkiler. Yer altı suları içme ve kullanma suyu, sulama, jeotermal enerji üretimi gibi birçok alanda kullanılır.

Akifer: Yer altı sularının depolandığı alanlardır.

Kaynak: Suların yeryüzüne çıktığı yerlere denir.

Fay Kaynakları

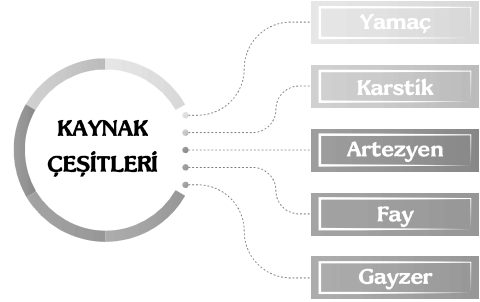
- Fay hatlarıyla paralellik gösterirler.
- Suları sıcaktır.
- Suları bol miktarda mineral içerir.
- Sağlık turizminde kullanılır.
- İklim şartlarından etkilenmezler.
- Akımları yıl içinde fazla değişmez.

Gayzer Kaynakları

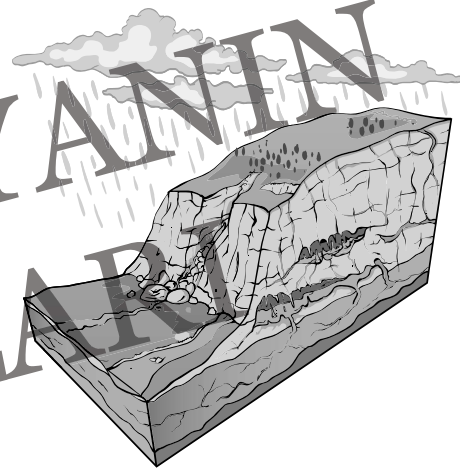
- Aktif volkan bölgelerinde görülürler.
- Suları sıcaktır.
- Suları bol miktarda mineral içerir.
- Aralıklarla fışkırarak yüzeye çıkarlar.

Artezyen Kaynakları

- İki geçirimsiz tabaka arasında oluşur.
- Sondajlarla yüzeye çıkarılır.
- Çıkarılmasında insan faktörü etkilidir.
- Suları soğuktur.

Karstik Kaynaklar

- Kalker, jips gibi kayaçların bulunduğu arazilerde görülür.
- Suları soğuktur.
- Suları bol miktarda kireç içerir.
- Akımlarında yıl içinde değişimler olur.

Yamaç Kaynakları

- Vadi kaynakları da denir.
- Dağlık yerlerde yaygındır.
- Suları soğuktur.
- Akımları yıl içinde değişir.

